

UZASADNIENIE

Powód Stowarzyszenie (...) w P. pozwem z dnia 10 września 2009 r. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania pozwanemu (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W. w obrocie z konsumentami postanowienia o następującej treści: „Pisma towarzystwa skierowane pod ostatni znany towarzystwu adres ubezpieczającego, uczestnika, uposażonego, uposażonego zastępczego lub innego uprawnionego z umowy ubezpieczenia, uważa się za doręczone po upływie trzydziestu dni od dnia ich wysłania”, zawartego § 19 ust. 3 wzorca umowy pod nazwą: „Warunki Ogólne Grupowego Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym”. Ponadto powód wniósł o zasądzenie kosztów postępowania.

Uzasadniając pozew powód podniósł, że pozwany, w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, prowadzi towarzystwo ubezpieczeniowe. Oferując umowy ubezpieczenia na życie pozwany posługuje się ogólnymi warunkami ubezpieczenia, które zawierają w/w postanowienie umowne, które w ocenie powoda stanowi niedozwoloną klauzulę abuzywną w rozumieniu art. 385¹ kodeksu cywilnego. Postanowienie wzorca stosowanego przez pozwanego jest rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów. Zakwestionowana klauzula powinna zostać uznana za niedozwoloną, gdyż w sposób sprzeczny z prawem wprowadza domniemanie doręczenia oświadczeń pozwanego konsumentowi na niekorzyść konsumenta.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu wg norm przepisanych. Pozwany wskazał, że kwestionowane postanowienie zawarte we wzorcu umowy nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, zaś istniejąca w pewnym stopniu nierównowaga kontraktowa, ustanawiająca domniemanie doręczenia wyłącznie na korzyść pozwanego nie stanowi rażącego naruszenia interesów konsumenta. Wprowadzenie w/w klauzuli, zawierającej domniemanie doręczenia, usprawiedliwione jest przepisami ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej i wynikającymi z niej obowiązkami informacyjnymi obciążającymi zakład. Zgodnie bowiem z art. 13 ust. 3 w/w ustawy w zakresie ubezpieczeń, o których mowa w dziale I załącznika do ustawy, zakład ubezpieczeń pisemnie informuje ubezpieczającego, nie rzadziej niż raz w roku, o wysokości świadczeń przysługujących z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia, w tym o wartości wykupu, jeżeli wysokość świadczeń ulega zmianie w trakcie obowiązywania umowy ubezpieczenia. W przypadku gdy z umowy ubezpieczenia przysługuje świadczenie ustalone na podstawie sumy ubezpieczenia wyrażonej w ustalonej kwocie, zakład ubezpieczeń informuje ubezpieczającego o każdej zmianie w zakresie sumy ubezpieczenia. Podobnie ust. 3a i 3c w/w ustawy przewidują obowiązek przekazywania ubezpieczonemu i ubezpieczającemu określonych informacji. Istotne jest przy tym to, iż w przypadku nieprzekazania informacji, mimo żądania ubezpieczonego, przepisy przewidują wprost sankcję, polegającą na tym, że w przypadku nieprzekazania ubezpieczonemu, wymaganych informacji, zmiana warunków umowy lub prawa właściwego dla umowy ubezpieczenia, wysokości świadczeń przysługujących z tytułu umowy ubezpieczenia, w tym wartości wykupu, sumy ubezpieczenia w przypadku umowy ubezpieczenia z sumą ubezpieczenia wyrażoną w ustalonej kwocie oraz wartości premii jest skuteczna względem ubezpieczonego jedynie w części korzystnej dla tego ubezpieczonego. Podobny obowiązek nakłada na zakład ubezpieczeń art. 16 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym p⁽⁵³⁴⁾o otrzymaniu zawiadomienia o zajściu zdarzenia losowego objętego ochroną⁽⁵³⁴⁾ ubezpieczeniową, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tego zawiadomienia, zakład ubezpieczeń informuje o tym ubezpieczającego lub ubezpieczonego, jeżeli nie są oni osobami występującymi z tym zawiadomieniem, oraz podejmuje postępowanie dotyczące ustalenia stanu faktycznego zdarzenia, zasadności zgłoszonych roszczeń i wysokości świadczenia, a także informuje osobę występującą z roszczeniem pisemnie lub w inny sposób, na który osoba ta wyraziła zgodę, jakie dokumenty są potrzebne do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń lub wysokości świadczenia, jeżeli jest to niezbędne do dalszego prowadzenia postępowania. Pozwany podkreślił, że umowa ubezpieczenia jest kontraktem najwyższego zaufania, dlatego w Warunkach Ogólnego Grupowego Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym Opiekun VIP zawarte zostało zobowiązanie pozwanego, iż nie będzie on korzystał z postanowień zawartych we wzorcu, godząc w dobre obyczaje, ani w inny sposób, który postanowienia uprawniające go do stosownych ustaleń czyniłby niedozwolonymi. Ponadto klauzula ta ma zastosowanie jedynie wówczas, gdy konsument

nie zaktualizował danych uprzednio wskazanych pozwanemu. Nieprzekazanie zaś przez konsumenta informacji o zmianie adresu może skutkować niewykonaniem przez pozwanego jego obowiązków wynikających wprost z ustawy.

W piśmie z dnia 20 listopada 2010 r. powód podtrzymał żądanie pozwu w całości.

Na rozprawie w dniu 14 stycznia 2011 r. pozwany poparł swoje stanowisko zawarte w odpowiedzi na pozew.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. prowadzi działalność ubezpieczeniową w zakresie m. in. a) ubezpieczeń na życie, b) funduszy emerytalno-rentowych c) pozostałych ubezpieczeń d) działalność pomocniczą związaną z ubezpieczeniami i funduszami emerytalno-rentowymi. (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. poprzednio działała pod firmą (...) spółka akcyjna”

Dowód : odpis pełny z KRS k. 36-44.

W ramach prowadzonej działalności pozwany posługuje się wzorcem umownym pod nazwą „Warunki Ogólne Grupowego Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym Opiekun VIP”, który w § 19 ust. 3 stanowi, że „ Pisma towarzystwa skierowane pod ostatni zanany towarzystwu adres ubezpieczającego, uczestnika, uposażonego, uposażonego zastępczego lub innego uprawnionego z umowy ubezpieczenia, uważa się za doręczone po upływie trzydziestu dni od dnia ich wysłania.”

Dowód : teksty wzorca k. 9-17

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wyżej wskazanych dowodów, uznając je za wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Stosownie do treści art. 385¹ kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Na mocy art. 479³⁶ kpc oraz art. 479³⁸ kpc przedmiotem postępowania Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest abstrakcyjna kontrola wzorca umownego stosowanego przez przedsiębiorcę w obrocie z konsumentami, a w razie stwierdzenia, iż spełnia on przesłanki zawarte w przepisie art. 385¹ kc, wyeliminowanie go z obrotu, tak aby jego zapisy nie mogły kształtować treści stosunku prawnego w przypadku zawarcia umowy z konsumentem.

Podkreślić należy, że zgodnie z zasadą swobody umów, wyrażoną w przepisie art. 353¹ kc strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiała się właściwości (naturze) stosunku prawnego, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Warto jednakże podkreślić, że w tym kontekście przepis o niedozwolonych postanowieniach umownych jest swoistego rodzaju dopełnieniem i uszczegółowieniem zasady swobody umów. Z jednej strony kładą one nacisk na przestrzeganie przez strony umowy zasad rzetelności, staranności i uczciwego postępowania, z drugiej zaś chronią interesy słabszej, w rzeczywistości, strony stosunku prawnego czyli konsumenta.

W ocenie Sądu Okręgowego stosowane przez pozwanego postanowienie zawarte we wzorcu umowy pod nazwą „Warunki Ogólne Grupowego Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym Opiekun VIP” o treści: „ Pisma towarzystwa skierowane pod ostatni zanany towarzystwu adres ubezpieczającego, uczestnika, uposażonego, uposażonego zastępczego lub innego uprawnionego z umowy ubezpieczenia, uważa się za doręczone po upływie trzydziestu dni od dnia ich wysłania” spełnia przesłanki uznania za niedozwoloną klauzulę umowną.

Mając na uwadze brzmienie przepisu art. 385¹ kc należy stwierdzić, że konieczne w niniejszej sprawie było wykazanie przesłanek określonych w/w przepisem tj. że postanowienie zawarte we wzorcu umowy kształtuje prawa i obowiązku konsumenta, że czyni to w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco narusza interesy konsumenta i nie stanowi postanowień, określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostało sformułowane w sposób jednoznaczny.

W okolicznościach niniejszej sprawy kwestią bezsporną jest, że zostały spełnione wszystkie przesłanki uznania rozważanego postanowienia za tzw. klauzule abuzywne. Po pierwsze, umowa jest zawierana przez przedsiębiorcę (pозwanego) z konsumentem. Po drugie, kwestionowane postanowienia nie "zostały uzgodnione indywidualnie" z konsumentem, ponieważ nie miał on rzeczywistego wpływu na ich treść. Po trzecie, jednoznacznie sformułowane postanowienie nie dotyczy "głównych świadczeń stron". W ocenie Sądu rozważane postanowienie kształtuje również prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Jak podnosi się w doktrynie i orzecznictwie sądowym „dobre obyczaje” są w zasadzie odpowiednikiem „zasad współżycia społecznego”. Zgodnie z utrwaloną judykaturą do zasad tych zalicza się reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością, aprobowanymi społecznie zasadami. W rozumieniu art. 385¹ § 1 kc "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku, zaś "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Obie, wskazane w tym przepisie, formuły prawne służą do oceny tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków konsumenta. (por. wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r. I CK 832/2004 publ. w Biul. SN 2005/11/13) Nie jest zatem wystarczające ustalenie nierównomiernego rozkładu praw i obowiązków stron umowy (sprzeczność z dobrymi obyczajami), lecz konieczne jest stwierdzenie prawnie relewantnego znaczenia tej nierównowagi (rażące naruszenie interesów konsumenta). Należy przy tym uwzględnić nie tylko interesy o wymiarze ekonomicznym, ale inne, zasługujące na ochronę dobra konsumenta, jak jego czas, prywatność, poczucie godności osobistej czy satysfakcja z zawarcia umowy o określonej treści (por. M. Bednarek (w:) System prawa prywatnego, t. 5, s. 663; E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, s. 341).

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Okręgowy uznał, że kwestionowane przez powoda postanowienie umowne o treści „Pisma towarzystwa skierowane pod ostatni zanany towarzystwu adres ubezpieczającego, uczestnika, uposażonego, uposażonego zastępczego lub innego uprawnionego z umowy ubezpieczenia, uważa się za doręczone po upływie trzydziestu dni od dnia ich wysłania” spełnia przesłanki rażącego naruszenia interesów konsumenta, a co za tym idzie musi zostać uznane za niedozwoloną klauzulę umowną.

Dla uznania, że naruszenie interesu konsumenta jest rażące konieczne jest wykazanie, że nie da się ono zaakceptować czy usprawiedliwić, innymi słowy naruszenie to musi być oczywiste, niewątpliwe i bezsporne.

W ocenie Sądu Okręgowego kwestionowane przez powoda postanowienie umowy rażąco narusza interes konsumenta, albowiem poważnie i znacząco odbiega od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy ubezpieczenia. W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że stosowane przez pozwanego postanowienie umowne godzi w zasadę równowagi kontraktowej, naruszając tym samym interesy konsumenta. W tym miejscu przytoczyć należy brzmienie art. 61 § 1 kc, zgodnie z którym oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej. Wykładnia powyższego przepisu prowadzi do wniosku, że w sprawie składania oświadczeń woli kodeks cywilny opowiada się za teorią doręczenia, według której dla przyjęcia, że oświadczenie woli zostało złożone innej osobie właściwa jest chwila dojścia treści tego oświadczenia do wiadomości tej osoby. Art. 61 nie wymaga zatem, aby adresat faktycznie zapoznał się z jego treścią. Decydujący charakter ma sama możliwość zapoznania się. Tak więc złożenie oświadczenia woli ma miejsce także wtedy, gdy strona, mając realną

możliwość zapoznania się z jego treścią, z własnej woli nie podejmuje przesyłki pocztowej zawierającej to oświadczenie (por. wyrok SN z dnia 11 grudnia 1996 r., I PKN 36/96, OSNC 14/97, poz. 251). Jeżeli więc oświadczenie zostało przesłane adresatowi listem albo innym sposobem porozumiewania się na odległość, składający powinien wykazać np. za pomocą pocztowego dowodu nadania albo zwrotnego poświadczenia odbioru, że list został adresatowi doręczony. Pocztowy dowód nadania listu poleconego nie jest wprawdzie dowodem doręczenia go adresatowi, ale jest dowodem prima facie. W wyroku z 15 stycznia 1990 r., I CR 1410/89 Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli treść oświadczenia woli składanego innej osobie jest zawarta w piśmie przesłanym pocztą, a przesyłka - wobec niemożności doręczenia - została pozostawiona w urzędzie pocztowym z powiadomieniem o niej adresata, dojście oświadczenia do wiadomości tej osoby w rozumieniu art. 61 następuje z chwilą doręczenia pisma w dniu przyjętym analogicznie do daty doręczenia pisma sądowego w trybie art. 139 § 1 k.p.c. Podobny pogląd wyrażony został także w wyroku z 15 października 1974 r., I CR 407/74 (OSNCP 10-11/75, poz. 152).

Mając na uwadze ogólną zasadę składania oświadczeń woli wyrażoną w art. 61 § 1 kc oraz fakt, że uregulowana jest ona w przepisie ustawy, przyjęć należy, że treść postanowienia „Pisma towarzystwa skierowane pod ostatni zanany towarzystwu adres ubezpieczającego, uczestnika, uposażonego, uposażonego zastępczego lub innego uprawnionego z umowy ubezpieczenia, uważa się za doręczone po upływie trzydziestu dni od dnia ich wysłania” jako sprzeczna z przepisem ustawy, godzi w zasadę swobody umów. Jednocześnie w sposób rażący postanowienie to narusza interes konsumenta, albowiem prowadzi do postawienia konsumenta w sytuacji słabszej strony stosunku prawnego i jednocześnie obarcza go negatywnymi konsekwencjami. Przyjęcie bowiem konstrukcji domniemania doręczenia z upływem 30 dni od dnia wysłania pisma, powoduje, że konsument nie ma możliwość wykazania, że nie mógł zapoznać się z treścią kierowanych do niego przez pozwanego informacji. Sam fakt wysłania pisma na adres konsumenta nie stanowi bowiem żadnego dowodu, że miał on realną możliwość zapoznać się z treścią kierowanej do niego korespondencji. Sąd podziela przy tym wskazania Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zawarte w „Raporcie z kontroli wzorców umownych stosowanych przez zakłady ubezpieczeń”, a podniesione przez pozwanego w odpowiedzi na pozew, iż wprowadzanie do umów domniemania doręczenia jest dopuszczalne, jednakże jedynie w sytuacji przysługiwania takiego domniemania w stosunku do obu stron umowy. Nieuzasadnione jest przy tym twierdzenie pozwanego, iż adres siedziby zakładu ubezpieczeń jest faktem powszechnie znanym i dostępnym, wobec czego konsumentowi nie powinny przysługiwać uprawnienia wynikające z domniemania doręczenia. W ocenie Sądu, analogiczna sytuacja występuje w stosunku do konsumenta. Podpisując umowę z zakładem ubezpieczeń, konsument wskazuje adres, na który winna być kierowana korespondencja i wiedza ta jest zakładowi ubezpieczeń znana. Stosując natomiast zasady doręczeń zawarte w art. 61 § 1 kc, zakład ubezpieczeń winien wysłać konsumentowi wszelkie prawem wymagane informacje pod znany sobie adres wskazany w umowie. Posiadając dowód doręczenia takiej korespondencji, pozwany będzie zwolniony z sankcji jakie nakłada na niego ustawa o działalności ubezpieczeniowej za niedopełnienie obowiązków informacyjnych wobec konsumenta. Bez znaczenia pozostaje przy tym czy konsument zaktualizował swoje dane, w tym dane adresowe, informując o tym pozwanego, bowiem jak wskazywano wyżej, dojście oświadczenia do wiadomości konsumenta w rozumieniu art. 61 następuje z chwilą doręczenia pisma w dniu przyjętym analogicznie do daty doręczenia pisma sądowego w trybie art. 139 § 1 kpc. Jeżeli nawet konsument zaniechałby obowiązku aktualizacji danych, a zakład ubezpieczeń doręczyłby pismo na nieaktualny, ale ostatni znany mu adres, to pozwany nie poniósłby negatywnych konsekwencji doręczenia korespondencji na nieaktualny adres, albowiem w trybie domniemania wynikającego z art. 61 § 1 kc przesyłkę uznać by należało za prawidłowo doręczoną. Wobec powyższych wywodów uznać należy, że przyjęcie domniemania doręczenia powiązanego jedynie z faktem wysłania oświadczenia woli, bez możliwości zapoznania się, choćby tylko domniemanego, z jego treścią, w sposób rażący tj. oczywisty, niewątpliwy i bezsporny narusza interesy konsumenta. Wobec tego postanowienie umowne o treści „Pisma towarzystwa skierowane pod ostatni zanany towarzystwu adres ubezpieczającego, uczestnika, uposażonego, uposażonego zastępczego lub innego uprawnionego z umowy ubezpieczenia, uważa się za doręczone po upływie trzydziestu dni od dnia ich wysłania” zawarte § 19 ust. 3 wzorca umowy pod nazwą: „Warunki Ogólne Grupowego Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym” spełnia przesłanki niedozwolonej klauzuli umownej, a zatem na mocy art. 385⁽¹⁾ kc Sąd uznał to postanowienie za niedozwolone i na mocy art. 479⁽⁴²⁾ kpc zakazał jego wykorzystywania w obrocie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc, zgodnie z ogólną zasadą, iż strona przegrywająca obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

O zarządzeniu publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym oraz kosztach tej publikacji Sąd orzekł na mocy art. 479⁴⁴ § 1 kpc.